

EXPUNERE DE MOTIVE

În prezent, Codul Penal al României stabilește următoarele:

Minorii sub 14 ani nu răspund penal; prin lege, aceștia nu pot fi trași la răspundere pentru fapte penale. Pentru minorii între 14 și 16 ani, răspunderea penală este posibilă, dar numai dacă se dovedește că fapta a fost comisă cu discernământ.

Unul dintre principalele motive politice pentru a propune scăderea la 12 ani este reacția la creșterea vizibilă a infracționalității juvenile grave, inclusiv cazuri șocante comise de minori de 13–14 ani, care au declanșat discuții publice și politice.

Prezenta propunere legislativă are ca obiect modificarea limitei minime de vârstă a răspunderii penale pentru infracțiunea de omor, prin reducerea acesteia de la 14 ani la 12 ani, în condiții strict reglementate de lege.

Necesitatea acestei modificări rezultă din evoluțiile sociale și comportamentale ale minorilor, precum și din realitățile contemporane privind accesul timpuriu la informație, maturizarea accelerată și capacitatea de discernământ manifestată de unii minori sub vârsta de 14 ani. În anumite situații excepționale, minorii cu vârste cuprinse între 12 și 14 ani pot înțelege semnificația faptelor lor și consecințele juridice și sociale ale acestora.

Actualul cadru legislativ prevede lipsa răspunderii penale sub 14 ani, indiferent de gravitatea faptei sau de nivelul de discernământ al minorului, ceea ce poate genera un sentiment de inechitate socială și poate afecta încrederea publicului în actul de justiție. Propunerea de față urmărește corectarea acestei lacune, fără a elimina protecția specială acordată minorilor.

Reducerea limitei de vârstă nu presupune aplicarea automată a sancțiunilor penale, ci instituirea unui cadru excepțional, condiționat de:

- evaluarea psihologică și psihiatrică a minorului;
- stabilirea existenței discernământului;
- aplicarea unor măsuri adaptate vârstei și dezvoltării acestuia, cu accent pe reeducare și reintegrare socială.

Propunerea este în concordanță cu principiile dreptului penal modern, care urmăresc echilibrul între protecția minorului, responsabilitatea individuală și siguranța societății, precum și cu practica unor state europene care prevăd răspunderea penală sub 14 ani în cazuri de o gravitate deosebită.

În concluzie, această inițiativă legislativă nu are ca scop pedepsirea excesivă a minorilor, ci adaptarea legislației la realitățile actuale, asigurând un răspuns juridic proporțional, responsabil și just față de fapte de o gravitate extremă.

Potrivit art. 113 din Codul penal, minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal, iar între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ. Această reglementare consacră principiul protecției sporite a minorilor, fundamentat pe necesitatea ocrotirii dezvoltării fizice și psihice a acestora.

Cu toate acestea, cadrul normativ actual nu distinge în funcție de gravitatea extremă a faptei, excluzând în mod absolut orice formă de răspundere penală pentru minorii sub 14 ani, indiferent de capacitatea lor reală de înțelegere și de consecințele produse.

Prezenta inițiativă legislativă urmărește reducerea limitei minime de vârstă a răspunderii penale de la 14 la 12 ani, exclusiv pentru infracțiunea de omor, în condiții strict determinate de lege.

Necesitatea acestei modificări este determinată de:

- evoluția accelerată a maturizării cognitive și sociale a minorilor, determinată de accesul timpuriu la informație și la contexte sociale complexe;
- existența unor situații excepționale în care minori sub 14 ani pot manifesta un nivel de discernământ comparabil cu cel al minorilor peste această vârstă;
- lipsa unui răspuns juridic adecvat în cazul faptelor de o gravitate deosebită, ceea ce poate conduce la percepții de inechitate și la diminuarea încrederii în sistemul de justiție penală.

Menținerea unei limite rigide, exclusiv cronologice, nu mai reflectă întotdeauna realitățile sociale actuale și poate crea un dezechilibru între principiul protecției minorului și cel al responsabilității juridice.

Propunerea legislativă nu instituie o răspundere penală automată pentru minorii cu vârste între 12 și 14 ani, ci prevede un regim strict excepțional, condiționat cumulativ de:

- efectuarea unei expertize psihologice și psihiatrice;
- stabilirea clară a existenței discernământului la momentul săvârșirii faptei;
- aplicarea exclusivă a măsurilor educative, adaptate vârstei și nivelului de dezvoltare al minorului.

Scopul intervenției nu este sancționarea represivă, ci asigurarea unui cadru juridic care să permită intervenția statului în mod proporțional, cu accent pe reeducare, responsabilizare și reintegrare socială.

Inițiativa respectă principiile fundamentale ale dreptului penal:

- principiul proporționalității;
- principiul individualizării răspunderii;
- interesul superior al copilului.

De asemenea, propunerea este compatibilă cu instrumentele internaționale privind drepturile copilului, care permit statelor să stabilească limite de vârstă diferențiate ale răspunderii penale, cu condiția existenței unor garanții procedurale adecvate.

În practica comparată europeană există state care prevăd forme de răspundere penală sub vârsta de 14 ani pentru infracțiuni de o gravitate extremă, în cadrul unor sisteme speciale de justiție juvenilă.

Prin prezenta inițiativă legislativă se urmărește adaptarea legislației penale la realitățile sociale actuale, fără a diminua protecția minorilor, ci dimpotrivă, prin instituirea unui mecanism juridic echilibrat, care să asigure atât respectarea drepturilor copilului, cât și protejarea valorilor fundamentale ale societății.

Țări în care răspunderea penală începe ÎNAINTE de 12 ani

De la 7–10 ani

Anglia și Țara Galilor – de la 10 ani

Irlanda – de la 12 ani în general, dar 10 ani pentru infracțiuni grave

Elveția – de la 10 ani

Scoția – istoric de la 8 ani (deși sistemul e mai mult protector decât penal)

Australia – de la 10 ani (în majoritatea statelor)

Noua Zeelandă – de la 10 ani pentru fapte foarte grave

Africa de Sud – de la 10 ani

India – de la 7 ani (cu evaluare psihologică între 7–12)

Bangladesh – de la 9 ani

Pakistan – de la 7 ani

Nigeria – de la 7 ani (în unele state)

Țări în care răspunderea penală începe DE LA 12 ANI

Canada – de la 12 ani

Olanda – de la 12 ani

Grecia – de la 12 ani

Turcia – de la 12 ani

Israel – de la 12 ani

Brazilia – de la 12 ani (doar măsuri educative)

Argentina – de la 12 ani

Chile – de la 14 ani (doar comparativ)

Observație importantă:

Chiar și în statele cu prag foarte mic:

- nu se aplică pedepse ca la adulți,
- accentul este pe reeducare, protecție și evaluare psihologică,
- închisoarea este extrem de rară sau interzisă pentru copiii mici.

Inițiator,

Deputat

Ștefan Alexandru Băișanu